

ADASRA

ПРЕЛЮДІЯ: «ЦЕРАЦІЙ»¹»

Безодня мала б змусити вас замовкнути.

Сонячне світло не торкалося цих вод уже мільйон років. Тиск наростає тут сотнями атмосфер, океанічні жолоби² можуть проковтнути дюжину Еверестів, навіть не ригнувши. Кажуть, саме життя зародилось у морських глибинах. Можливо. Якщо судити з того життя, яке тут залишилося — з вигляду страхітливих істот, покручених у моторошні форми тиском безпросвітної безодні та хронічним голодом, — пологи ті, певно, були нелегкими.

Навіть тут, усередині корпуса, безодня тяжіє над вами, неначе склепіння катедри. Тут не місце для галасливих розмов. Якщо вже ви взагалі заговорюєте, то робите це тихенько. Однак цим туристам усе це, схоже, до сраки.

Джоел Кіта звик прислухатися до того, як довкола нього дихає скаф³, і чути, як той промовляє до нього своїми поклацу-

7

¹ *Церацій* — представник родини церацієві (*Ceratiidae*), або ж глибоководні вудильники. Це риби, що живуть у відкритому океані на великій глибині (1500–3000 м), куди не проникає сонячне світло. Їхніми характерними ознаками є відсутність черевних плавців, дуже маленькі редуковані очі, великий рот і люмінесцентні органи на «вудилищі» та інших відростках, які служать цим риbam приманкою для здобичі. Назва родини походить від грецького слова *κέρας* — «ріг», яке було вжито на позначення люмінесцентної приманки на чолі таких риб. *Тут і далі примітки перекладача.*

² *Океанічний жолоб* (англ. *oceanic trench*) — западина, довге вузьке зниження дна океанів. Океанічні жолоби сягають завширшки 10–20 км, 35 тис. км завдовжки та 5–11 км завглибшки.

³ *Скаф* — скорочена форма від слова батискаф (давньогрец. βαθύς — «глибина» та *οκάφος* — «судно») — глибоководна сталева камера сферичної або сферично-циліндричної форми, оснащена апаратурою для спостережень і досліджень на великій морській глибині та механізмами для самостійного пересування під водою (на відміну від батисфери, яку опускають на тросі). Застосовується, зокрема, для глибоководних досліджень та підводних робіт.

ваннями та сичанням. Він покладається на ті звуки; показники приладів лише підтверджують те, що той звір уже повідомив йому бурчанням свого черева. Але «Церацій» — це прогулянкове судно, повністю ізольоване, з надмірною габаритною висотою, відкидними кушетками та невеличкими дозаторами напоїв і наркотиків, вбудованими в спинку кожного сидіння. Усе, що йому сьогодні чути, — це базікання вантажу.

Він кидає побіжний погляд через плече. Гідеса, індійка років двадцяти п'яти із зачіскою під зебру, Претіла Якось-там, сяйнула йому короткою журливою усмішкою. Ця дівчина — релікт, і вона це добре розуміє. Їй годі змагатися з бортовою бібліотекою, до того ж вона не оснащена тривимірною анімацією чи звуковим супроводом, який зусібч огортає слухача. Насправді вона — лише сценічний реквізит. Ці люди платять їй не за те, що вона робить щось корисне, а за те, що вона нічого такого не робить. Який сенс бути багатієм, якщо купуєш лише найнеобхідніше?

Їх восьмеро. Один старий при гультіку¹ і вже, певно, на межі свого першого сторіччя, морочиться з налаштуваннями камери. Решта під'єдналися до шоломів віртуальної реальності, запустивши програму, ретельно розроблену таким чином, щоб зайняти туристів упродовж занурення, проте не справляти аж надто великого враження, щоб справжня мета їхньої подорожі не стала для них розчаруванням. Нині ця межа є занадто тонкою. Симуляції майже завжди виявляються кращими за справжнє життя, і справжнє життя ганяє за погану виставу.

Джоелу хочеться, щоб ця конкретна програма трішечки ліпше підтримувала цікавість вантажу; якби вони приділяли більше уваги тій програмі, то могли б позатикатися. Та їм, либонь, узагалі байдуже, чи варті морські чудовиська з джерела Ченнера того рекламного галасу, який навколо них здійняли. Ці люди спустилися сюди не тому, що ця безодня вражає, вони тут лише тому, що це так дорого коштує.

Він пробігає очима вздовж панелі приладів. Навіть вона видається надмірною; добру половину панелі займають клімат-

¹ *Гультік* (від нід. *gulp* — «клапан»; англ. *codpiece* — від середньоангл. *cod* — «калітка») — первісно, у XV ст. — деталь обладунку, що служила для захисту чоловічих геніталій і мала форму залізного ковпака; згодом, у XV–XVI ст. — частина чоловічого вбрання у вигляді клапана, що пристібався спереду до пояса, прикриваючи проріз у штанях, або ж у вигляді мішечка для статевих органів.

контроль і клавiші керування програмами, які мали розважати вантаж під час занурення. Занудьгувавши, Джоел навмання обирає одну з тих, які саме подаються на шоломи віртуальної реальності, й, тицьнувши клавiшу, спрямовує сигнал на вікно свого головного дисплея.

Завдяки диву сучасної анімації на екрані оживає Кракен¹ з деревориту вісімнадцятого сторіччя. Грубувато зображені мацаки оповивають щогли галеона, зтягаючи його під неоковирно вирізьблені хвилі. Жіночий голос, змодульований так, аби якнайбільше привертати увагу обох статей, промовляє: «Ми завжди заселяли моря чудовиськами...»

Джоел перестає зважати на програму.

Містер Гульфiк підходить до нього ззаду й запанібрата кладе руку йому на плече. Джоел опирається спонуці струсити її з себе. То ще одна проблема з оцими туристичними підводними суднами; жодного тобі справжнього кокпіта² — сама лише панель керування в передній частині пасажирського салону. Годі якось відгородитися від вантажу.

— Добре тут у вас усе влаштовано, — каже містер Гульфiк.

Джоел нагадує собі про свої професійні обов'язки та всміхається.

— І давно ти плаваєш оцим маршрутом?

Шкіра можновладця жевріє золотавою засмагою культивованих ксантофілів³. Джоелева усмішка стає трішечки силуваною. Звісно, він чув усе про переваги таких пігментів: захист

¹ *Кракен* — мітичне морське чудовисько — головонога істота гігантських розмірів. Згідно зі скандинавськими сагами та переказами моряків, Кракен мешкав коло берегів Норвегії та Гренландії та нападав на судна, що пропливали прибережними водами. Найімовірніше, прообразом легендарної потвори послужив велетенський кальмар.

² *Cokpit* (від англ. *coxswain* — «стерновий», «стерничий» та *pit* — «яма», «заглибина») — площа, що розташована зазвичай у носовій частині морського або повітряного судна чи космічного корабля і призначена для керування ними; пілотська кабіна.

³ *Ксантофіли* (від грец. *ξανθός* — «жовтий» та *φύλλον* — «лист») — рослини пігменти жовтого кольору, які широко зустрічаються в природі та утворюють один із двох основних відділів каротиноїдної групи. Містяться в листі більшості зелених рослин, мають здатність поглинати світлову енергію та беруть участь у процесі фотосинтезу. Ксантофіли, знайдені в тілах тварин, були отримані з рослинних джерел у раціоні тварини. Наприклад, жовтий колір курячих яєчних жовтків, жиру та шкіри походить від поглинутих ксантофілів, які містилися у кормі.

від ультрафіолетового випромінювання, вищий рівень кисню в крові, більше енергії — кажуть, що вони навіть скорочують потребу в їжі, та не те щоб хтось із цих людей мав хвилюватися через гроші на харчі. А втім, як на Джоела, це було збіса химерним. Імпланти мали б робити з м'яса чи, принаймні, з пластику. Якби природа призначила людям здійснювати фотосинтез, то вони б мали листя.

— Я запитав...

Джоел киває.

— Кілька років.

Хмикання.

— Не знав, що «Придонні сафарі» існують так довго.

— Я не працюю на «Придонні сафарі», — якомога чемніше відповідає Джоел. — Я фрілансер, працюю на себе.

Можновладцеві, либонь, і невтямки, що воно таке, він-бо походить з того покоління, коли кожен працівник рік у рік присягав на вірність тому самому господареві. Тоді ніхто й не думав, що то насправді кепський вибір.

— Радий за тебе. — Містер Гульфік по-батьківському поплескує його по плечі.

Джоел легким рухом повертає стерно ліворуч. Погасивши вогні прожекторів, вони курсують просто повз південно-східний край рифту¹; сонар² показує невиразний краєвид, який складається з мулу та валунів. На екрані туристична програма веде мову про гігантських кальмарів, які нападали на рятувальні шлюпки під час Другої світової війни, а на підтвердження своїх слів видає ще цілий парад архівних світлин: людські ноги, зморщені від конусоподібних ран завбільшки з кулак, які лишилися там, звідки оточені роговими наростами сисальця видерли чималі кусні плоті.

— Мерзенно. А чи побачимо ми гігантських кальмарів?

¹ *Рифт* (від англ. *rift* — «розлам», «розколина», «тріщина») — велика лінійна тектонічна структура — западина, що утворюється в місці розриву земної кори внаслідок її розтягнення або поздовжнього руху. Рифти сягають від сотень до тисяч кілометрів завдовжки й від десятків до кількох сотень кілометрів завширшки. Виникнення рифтів супроводжується сейсмічною активністю та магматизмом, а глибоководні рифти є зонами утворення нової океанічної кори.

² *Сонар* (від англ. *sonar* — скорочення від *sound navigation and ranging*) або гідролокатор — прилад, призначений для звукового виявлення підводних об'єктів за допомогою акустичного випромінювання.

Джоел хитає головою.

— То інша екскурсія.

Програма заходиться перелічувати різноманітну глибоководну мерзоту; демонструє викинутий морем на пляж Флориди шмат плоті, що натякав на існування восьминога, який сягав тридцяти метрів завширшки. Гігантські вугреподібні пуголовки. Гіпотетичні чудовиська, які могли колись харчуватися великими китами, а тоді, нікому не відомі, вимерли через брак їжі.

Джоел міркує, що дев'яносто відсотків усієї тієї інформації — цілковита дурня, а решту насправді можна взагалі не брати до уваги. Навіть гігантські кальмари не занурюються у *насправді* глибоке море; та й навряд чи хтось узагалі туди занурюється. Нема їжі. Джоел валандається тут уже кілька років, і йому ще ніколи не випадало нагоди побачити *справжніх* чудовиськ.

Звісно, за винятком оцього місця. Він торкається клавіші керування; назовні високочастотний гучномовець починає скавудліти у безодню.

— Глибоководні гідротермальні джерела клекочуть і киплять уздовж зон розширення¹ в усіх океанах світу, — джергоче програма, — живлячи скупчення гігантських молюсків і трубчастих черв'яків², які сягають понад три метри завдовжки. — Фільмо-

¹ Зона розширення або зона спредингу (від англ. spreading — «розширення», «розтягування») — ділянка земної кори, в якій відбувається геодинамічний процес розтягування, що виражається в розсуванні блоків літосфери та в заповненні вивільненого простору магмою, яка генерується в мантії. Спрединг відбувається в серединно-океанічних хребтах, починається з утворення рифту і внаслідок вулканічної активності призводить до формування нової океанічної кори.

² *Трубчасті черв'яки* (англ. tubeworms) — різновид безхребетних, які зазвичай мешкають у зонах гідротермальних джерел, де прикріплюються хвостом до підводної поверхні та формують навколо тіла циліндричну мінеральну трубку, яка служить їм захистом і до якої вони за потреби можуть повністю втягнути своє тіло. Не мають ані рота, ані травної системи і живляться завдяки симбіозу з археобактеріями, які містяться в їхніх клітинах і допомагають їм добувати поживні речовини з хімічних речовин гідротермальних джерел. Найвидатнішим представником трубчастих черв'яків є рифтія (лат. riftia pachytila), яка живе в області термальних джерел рифтової зони (звідки й дістала свою назву) біля Галапагоських островів і в східній частині Тихого океану, сягає завдовжки 1,5 м і більше, та znana також як гігантський трубчастий черв'як.

течні кадри наочно демонструють представників екосистеми гідротермальних джерел. — А втім, навіть у зонах розширення гігантами стають лише фільтратори¹ та мулорійники². Риби, хребетні, як і ми з вами, трапляються лише вряди-годи і сягають усього кількох сантиметрів завдовжки.

Дисплеєм, кволо звиваючись, пропливає бельдюга³, більше скидаючись на відтятий від руки палець, аніж на рибу.

— За винятком ось цього місця, — додає програма після драматичної паузи. — Адже є щось особливе у цій крихітній частині хребта Хуан-де-Фука⁴, щось непоясненне. Тут живуть дракони⁵.

Джоел тицяє іншу клавішу. Спалахують, оживаючи, зовнішні прожектори-приманки, що світять у біоломінесцентному спектрі; натомість у салоні світло тьмянішає. Зненацька в самій гущі тих мешканців рифту, яких принадив звуковий сигнал скафа, з'явився цілий косяк риби, випущеної їм на спожиток.

— Ми не знаємо таємниці джерела Ченнера. Ми не знаємо, як воно створює своїх дивовижних і захопливих велетів. — Візуальний дисплей програми занурюється у темряву. — Ми зна-

¹ *Фільтратори* (англ. *filter-feeders*) — водяні тварини, які харчуються планктоном або різноманітними органічними рештками, що їх вони відфільтровують з води. До таких організмів належать, зокрема, криль, різноманітні види молюсків і морських губок.

² *Мулорійники* — тут — загальна назва організмів, які живуть на дні океану та харчуються, добуваючи поживні речовини з мулу.

³ *Бельдюга* (лат. *zoarces*) — променепера риба, представник родини бельдюгові. Має подовгасте, як у вугра, тіло, сплюснуте з боків, вкрите дрібною лускою та слизом. Найбільші особини сягають завдовжки до 1,1 м.

⁴ *Хребет Хуан-де-Фука* — серединно-океанічний хребет, який пролягає уздовж Тихоокеанського узбережжя Північної Америки, розділяє Тихоокеанську тектонічну плиту (на заході) та плиту Хуан-де-Фука (на сході) та простягається на близько 500 км — приблизно від о. Ванкувер до північної Каліфорнії. Цей хребет штовхає плиту Хуан-де-Фука під Північноамериканську тектонічну плиту, утворюючи зону субдукції Каскадія. Одноіменні океанічний хребет, тектонічна плита, рифт і протока, що омиває південно-східне узбережжя острова Ванкувер, названі на честь *Йоанніса Фокаса* (1536–1602) — грецького лоцмана, який перебував на службі Іспанії й досліджував північно-східну частину Тихого океану. Власне, Хуан де Фука — іспанізована форма імені цього мореплавця.

⁵ *Тут живуть дракони* (лат. *Hic sunt dracones*, англ. *Here be dragons*) — ставлий вислів, яким на середньовічних мапах позначали недосліджені чи небезпечні території. На місці таких теренів тогочасні картографи традиційно зображали драконів, морських чудовиськ або інших мітичних створінь.

ємо лише, що тут, на схилі Осьового вулкана¹, ми зрештою вистежили чудовиськ до самого їхнього лігва.

Щось важко гупає об зовнішню обшивку. Через акустику пасажирського салону звук видається неприродно гучним.

Нарешті пасажирини такі позатикалися. Містер Гульфік бурмотить щось собі під ніс і чимчикує назад до свого сидіння, велетенський метушливий хлоропласт².

— На цьому вступна частина нашої подорожі добігає кінця. Зовнішні камери сполучені з вашими шоломами і можуть наводитися на ціль за допомогою звичайних рухів голови. Фокусуйтеся та фільтруйте, використовуючи джойстик, розташований на правому поруччі вашого сидіння. Якщо забажаєте, то можете також насолодитися краєвидом безпосередньо, крізь будь-який з ілюмінаторів салону. У разі якщо ви потребуватимете допомоги, наші гід та пілот — до ваших послуг. Компанія «Придонні сафарі» вітає вас на джерелі Ченнера і сподівається, що решта екскурсії принесе вам втіху.

Ще два важкі удари. Якийсь сірий спалах у передньому ілюмінаторі; на мить світло головного прожектора вихоплює з темряви звивисте черево, обертовий рух плавця. Іконки зовнішніх камер на Джоелевій системній панелі нахилиються та гойдаються туди й сюди.

Зайва й нікому не потрібна Претіла ковзає у крісло другого пілота.

— А тим часом там назовні вирує звичайнісінький собі шал годівлі³.

¹ *Осьовий* або *Співісний вулкан* (англ. *Axial Seamount, Coaxial Seamount, Axial Volcano*) — підводний вулкан заввишки 1100 м, розташований за 480 км на захід від узбережжя штату Орегон, США, на південній частині хребта Хуан-де-Фука, фактично на його осі, за що й дістав свою назву. Є молодим вулканом у хребті підводних гір Кобб-Ейкельберг, який простягається від Алеутського жолобу до хребта Хуан-де-Фука.

² *Хлоропласт* (від грец. χλωρός — «зелений» і πλάστης — «той, що надає форми») — особливі тільця в протоплазмі рослинних клітин, забарвлені хлорофілом у зелений колір. Хлоропласти поглинають сонячне світло і використовують його разом з водою та вуглекислим газом для отримання енергії для рослини шляхом фотосинтезу.

³ *Шал годівлі* або *харчовий шал* (англ. *feeding frenzy*) — в екології — термін, яким позначають становище, яке виникає, коли кількість доступної здобичі значно перевищує кількість хижаків. Прагнучи швидко вполювати якнайбільше здобичі, хижаки стають агресивними і часто атакують одне одного. Особливо поширене це явище серед акул і піраній. В переносному значенні вживається на позначення агресивної боротьби між людьми за певне благо.

Джоел стищує свій голос.

— Усередині. Назовні. Чи ж є якась різниця?

Претіла всміхається — обачний, мовчазний жест згоди. Вона має чудову усмішку, що майже компенсує оте її смугасте волосся. Джоел мигцем помічає щось на тильному боці її лівій долоні; схоже на татуювання біженки, але чомусь він сумнівається, що воно справжнє. Найімовірніше, то просто данина моді.

— Ти впевнена, що вони зможуть впоратися без тебе? — глузливо запитує він.

Вона озирається. Вантаж знову починає галасувати: *«Подивіться-но лишень на це. Гей, та воно об нас свого зуба зламало. Господи, які ж вони потворні...»*

— Вони дадуть собі раду, — каже Претіла.

Щось манячить по той бік ілюмінатора: паща, що скидається на торбу, повну голок, з нижньої щелепи звисає відросток-вусик із сяйливою кулькою на кінці. Ті щелепи роззявлюються досить широко, щоб вивихнутись із суглоба, а тоді рвучко стуляються. Зуби почвари ковзають ілюмінатором, не завдаючи йому ані найменшої шкоди. Досередини зазирає пласке чорне око й пильно придивляється до них.

— Що воно таке? — хоче дізнатися Претіла.

— Ти ж у нас гід.

— Ніколи не бачила нічого подібного.

— От і я не бачив.

Він посилає зовнішньою обшивкою електричний розряд. Ошелешене чудовисько притьма відпливає у пільму. Переривчасті звуки важких ударів луною розлягаються «Церацієм», від чого у вантажа вкотре перехоплює подих.

— Далеко ще нам до Ченнера?

Джоел кидає швидкий погляд на тактичний дисплей.

— Ми вже майже дісталися місця. Гаряча вулканічна тріщина середніх розмірів приблизно за п'ятдесят метрів ліворуч від нас.

— А то що таке?

На екрані з'являється ряд яскравих цяток, розташованих на однаковій віддалі одна від одної.

— Межові стовпи, — слідом за першим рядом шикуються наступний. — Геодезична розмітка для геотермальної програми, знаєш?

— Як ти дивишся на те, щоб швиденько проплисти повз ту ділянку? Закладаюся, ті генератори справляють неабияке враження.

— Не думаю, що ті генератори вже встановили. Вони лише закладають фундамент.

— Та це однаково було б непоганим доповненням до екскурсії.

— Ми маємо триматися заданого курсу. Нам буде збіса переливки, якщо там хтось є.

— То що ж? — Знову та усмішка, цього разу більш пророхувана. — Є там хтось?

— Мабуть, що ні, — визнає Джоел. Будівництво було зупинене на кілька тижнів, і цей факт його надзвичайно дратував; але якщо Управління Електромережі таки підніме свою корпоративну дупу й завершить те, що розпочало, Джоел міг укласти кілька вельми прибуткових контрактів

Претіла вичікувально дивиться на нього. Джоел знижує плечима.

— Там доволі нестабільно. Нас може трохи потрусити.

— Небезпечно?

— Залежить від того, який зміст ти вкладаєш у це слово. Можливо, ні.

— То зробимо це.

Претіла на мить по-змовницькому кладе руку йому на плече.

«Церацій» розвертається носом у новому напрямку. Джоел вирубує прожектори-приманки та підкручує рівень звуку так, що зовнішні гучномовці заходяться прощальним скреготливим визком. Чудовиська назовні — ті з них, які ще не віддалилися граційно у п'тьму, зметикувавши своїми крихітними риб'ячими мізками, що метал неїстівний, — щодуху мчать у ніч, сяючи своїми бічними лініями¹. Вантаж на якусь мить поринає в здивоване мовчання. У запалу паузу плавно вступає Претіла Якось-там.

— Народе, ми зробимо невеличкий гак, аби ненадовго зазирнути до новоприбульців у рифті. Якщо ви перемкнетеся на дані, які надходять із сонара, то побачите, що ми наближаємося до шахівниці акустичних маяків. Управління Електромережі встановило їх тут у ході спорудження однієї з тих нових геотермальних електростанцій, про які усі ми останнім часом так багато чуємо. Як

¹ Бічна лінія (лат. *linea lateralis*) — орган чуття у риб, личинок і деяких дорослих земноводних, який сприймає рухи та вібрації навколишнього середовища. Служить для орієнтації у воді. Ззовні схожий на тонку лінію, що проходить з обох боків тіла від зябер до основи хвоста. У деяких видів частина нервових закінчень бічної лінії виконують функції електрорецепторів, уловлюючи електричні коливання навколишнього середовища.

вам, мабуть, відомо, подібні проекти розгортаються у зонах розширення від Галапаґосів¹ і аж до самих Алеутських островів². Коли ті станції запрацюють, тут, у рифті, постійно житимуть люди...

Джоел не йме цьому віри. Претілі випала неабияка нагода лишити бортову бібліотеку позаду, але дівчина спромоглася лише на те, що заговорила достоту, як та програма. Він спокійно полишає ту фантазію, яку плекав у середньому мозку. Тепер, якби він спробував залізти вифантазуваній Претілі під комбінезон, то вона, найпевніше, почала б жваво, докладно й доладно повторювати завчений напам'ять текст екскурсії.

Він вмикає зовнішні прожектори. Мул. Ще більше мулу. На сонарі до них поволі підповзає одноманітне сузір'я будівельної розмітки.

Щось підхоплює «Церацій», розвертає його в інший бік. Показники термістора³ на зовнішній обшивці свідчать про різке підвищення температури.

— Термальне джерело, народе, — гукає Джоел через плече. — Нема про що хвилюватися.

По правому борту з'являється тьмяне сонце кольору міді. По суті, це лише смолоскип на стовпі, позначка території, яка дає відсіч безодні за допомогою натрієвої лампи та серцебиття наддовгих хвиль⁴. То Управління Електромережі дзюрить на скелю, сповіщаючи усім і кожному: «Це — наша пекельна діра».

¹ *Галапаґоські острови* — архіпелаг вулканічного походження у Тихому океані, розташований за 965 кілометрів на захід від узбережжя Еквадору. Складається з 13 основних вулканічних островів, 6 невеликих острівців і 107 скель і наливних територій.

² *Алеутські острови* — велика група островів (110 великих і багато малих) вулканічного походження, витягнутих дугою, що сягає 1740 км у напрямку від Аляски до Камчатки, уздовж Алеутського жолобу.

³ *Термістор* або *терморезистор* — напівпровідниковий резистор, активний електричний опір якого залежить від температури довколишнього середовища. Перший термістор з негативним температурним коефіцієнтом був створений 1833 року Майклом Фарадеєм, який виявив напівпровідникові властивості сульфіду срібла. Втім, перші термістори були складними у виготовленні й застосування технології було обмеженим. Перший життєздатний комерційний зразок термістора запатентував 1930 року засновник компанії «Duracell» Семюел Рубен, започаткувавши промислове виробництво термісторів.

⁴ *Наддовгі хвилі* (англ. *Very low frequency, VLF*) — радіохвилі завдовжки 10–100 км (частота 3–30 кГц) і довше. Відносно слабо поглинаються водою, тому їх використовують, зокрема, для зв'язку з підводними човнами, які розташовані поблизу морської поверхні.

По лівому борту вдалечінь простягається низка веж, кожна з яких увінчує прожектор. Цю низку перетинає інша, що тягнеться прямо вперед, зникаючи вдалині, неначе ряд вуличних ліхтарів у ночі, оповитій смогом. Прожектори спрямовують своє світло долі, на дивний незавершений краєвид з пластику й металу. Величезні металеві корпуси лежать на дні океану, ніби криті вантажні вагони, що зійшли з рейок. Краплеподібні ДКА¹ лежать, поснули, серед пласких калюж пластику, який, замерзнувши, став твердішим за базальт. Із отих застиглих поверхонь стирчать труби з гострими краями, схожі на порожнисті кістки, відпиляні попід самими суглобами.

При самій верхівці однієї з розташованих по лівому борту веж щось темне й м'ясисте нападає на джерело світла.

Джоел перевіряє іконки камер: усі налаштовані на зближення й спрямовані вгору та ліворуч. Претіла, зберігаючи кисень, облишила свою балаканину, а можновладці тим часом пороззяляли роти, захоплені видовищем. Чудово. Якщо вже їм кортить побачити більше безглуздої риб'ячої жорстокості, то вони матимуть більше безглуздої риб'ячої жорстокості. «Церацій» повертає вгору та ліворуч.

То риба-вудильник. Вона раз у раз б'ється об прожектор, анітрохи не зважаючи на наближення «Церація». Її хребетний стовп хльоскає туди й сюди; приманка на його кінці, сяйлива штука, що формою нагадує хробака, несамовито жаріє люмінесцентним світлом.

Претіла знову з'являється за його плечем.

— А рибина нормально так періщить той ліхтар, га?

Вона має слухність. Верхівка транспондера² здригається під ударами тієї великої рибини, що доволі дивно; ці створіння не дуже сильні, дарма що такі великі. А якщо добре поміркувати, та вежа хитається туди й назад навіть тоді, коли вудильник її не чіпає...

¹ ДКА, Дистанційно-керований підводний апарат (англ. *Remotely Operated underwater Vehicle, ROV*) — занурюваний під воду ненаселений підводний апарат, який переміщається в товщі води та/або по дну і керується з поверхні командою пілотів-техніків, оснащений спеціальним обладнанням, приладами та інструментами для наукових досліджень, пошукових і аварійно-рятувальних операцій, будівельних робіт під водою, а також у військових цілях.

² Транспондер (англ. *transponder* від *transmitter-responder* — «передавач-відповідач») — прийнятно-передавальний пристрій, що надсилає сигнал у відповідь на прийнятий сигнал, наприклад: автоматичний пристрій, що приймає, підсилює і передає далі сигнал на іншій частоті.

— От лайно! — Джоел хапається за ручки керування.

«Церацій» стає дибки, немов якась жива істота. Світло транспондера зненацька зникає внизу за ілюмінатором; цілковита темрява спадає з височини, поглинаючи все поле зору. Лунають наполохані крики вантажу. Джоел на них не зважає.

Зусібіч долинає невиразний далекий звук чогось, що реве.

Джоел рвучко дає по газах. «Церацій» підноситься вгору. Щось ляскає його ззаду; корма ковзає ліворуч, тягнучи за собою ніс. Чорнота по той бік ілюмінатора несподівано закипає потужним висхідним струменем, брудно-брунатним на тлі світла у салоні.

Показники термістора на зовнішній обшивці стрімко підвищуються вдвічі, втричі. Температура довкілля підстрибує з чотирьох до двохсот вісімдесяти градусів за Цельсієм, а тоді падає назад. За меншого тиску «Церацій» уже падав би на дно кризь могутній струмінь пари. Але тут його лише крутить у вирі, й батискаф ковзає, намагаючись віднайти силу тяги у потоці цієї перегрітої води.

Нарешті йому це вдається. «Церацій» піднімається в гостинні крижані води. Повз ілюмінатор піруетом пропливає риб'ячий скелет: самі зуби та шпичаки, усю плоть було виварено до решти.

Джоел озирається через плече. Претіліні пальці зімкнені на спинці його сидіння, і їхні суглоби набули достоту того самого кольору, що й кістки, які танцюють назовні. Вантаж поринув у мертву тишу.

— Ще одне термальне джерело? — тремким голосом запитує Претіла.

Джоел хитає головою.

— Океанське ложе тріснуло. Воно тут насправді дуже тонке, — він здобувається на короткий смішок. — А я тобі казав, що там може бути трохи нестабільно.

— Ага. — Вона розтискає пальці, випускаючи Джоелеве крісло. Відбитки її нігтів ще на якийсь час залишаються в піні сидіння. Дівчина нахиляється над ним і шепоче: — Зроби світло у салоні трохи яскравішим, гаразд? Аби було щось на кшталт затишної вітальні... — А тоді прямує до корми, аби подбати про вантаж: — Що ж, це було захопливо. Але Джоел запевняє нас, що тут постійно виникають отакі невеличкі пролами. Немає причин для хвилювання, хоча вони таки можуть заскочити вас зненацька.

Джоел збільшує рівень освітлення в салоні. Вантаж сидить тихенько, ще й досі по-страусячому ховаючи голови в шоломах. Претіла запопадливо метушиться коло них, пригладжуючи пір'ячко.

— І, звісно, попереду на нас чекає решта екскурсії...

Він підвищує чутливість сонара, сфокусовує його на просторі за кормою. На тактичному дисплеї нуртує світловий шторм. А внизу під тим виром новоутворений хребет підводних скель, які сочаться тванню, спотворює будівельну розмітку Управління Електромережі.

Претіла знову коло нього.

— Джоеле?

— Га?

— Кажуть, ніби там, унизу, *житимуть* люди?

— Еге ж.

— Нічого собі! А хто?

Він дивиться на неї.

— Хіба ти не бачила тих прес-релізів? Лише найкращі та найрозумніші. Ті, що триматимуть на віддалі нескінченну ніч, аби підтримувати вогні цивілізації.

— Серйозно, Джоеле. Хто?

Він знизує плечима.

— Щоб я здох, якщо я знаю.